

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547, หน้า 5-7) กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และการจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 10) นอกจากนี้การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด อีกทั้งกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาได้แก่ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23) ข้อ (5) การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากนี้จะดำเนินการด้วยการสนับสนุนส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไข ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพระบบหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสุขภาพจิต ได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) บุคลากรทุกฝ่ายต้องตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้การสนับสนุนการดำเนินงานหรือเข้าร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมและสม่ำเสมอ ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องต้องมีทัศนคติที่ดี

ต่อนักเรียนมีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคน ต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 13)

ในสถานการณ์ปัจจุบัน สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามกระแส การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่เจริญอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านวัตถุ เทคโนโลยีต่างๆ ตลอดจนการสื่อสารที่ทันสมัยรวดเร็วในยุคที่เรียกว่า โลกไร้พรมแดน ซึ่งทำให้การหลั่งไหล ของวัฒนธรรมต่างชาติ ไปมาหาสู่กันมากขึ้นและต่อเนื่อง จนเกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ของคนในสังคมเป็นอย่างมากเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่รัดตัว เนื่องจากค่าใช้จ่าย ในการครองชีพสูง เป็นเหตุให้บิดามารดาต้องออกไปประกอบอาชีพ เพื่อให้มีรายได้เพียงพอที่จะ ช่วยให้การครอบครัวอยู่อย่างมีความสุข สภาพความเป็นอยู่ทางบ้านจึงเปลี่ยนไป บิดามารดา ไม่มีเวลาที่จะดูแลบุตรหลานของตนได้อย่างใกล้ชิดนอกจากนี้ การเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ ทำได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว บางครั้งจึงเลือกที่จะลอกเลียนแบบวัฒนธรรมต่างชาติ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่มีอายุอยู่ในช่วงอายุวัยรุ่น ซึ่งเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ยังขาด ประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต อีกทั้งเป็นวัยที่ชอบการเปลี่ยนแปลง ชอบแสวงหา ชอบ ที่จะแสดงออก อยากรอง บางครั้งก็ขาดเหตุผลที่จะตัดสินใจ ไตร่ตรอง และคัดกรองเอา วัฒนธรรมที่ดีๆ มาปฏิบัติ โดยคิดว่านั้นคือจุดเด่นของตน ทั้งนี้จึงเสี่ยงต่อการประทุพผิติน ในทางที่ผิดเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหามากมาย เช่น ขาดระเบียบวินัย ก้าวร้าว ขาดความ รับผิดชอบ ขาดคุณธรรมจริยธรรม และก่อให้เกิดปัญหาการเสพย์สารเสพติด ก่อเหตุการณ์ ทะเลาะวิวาท หนีเรียนเพื่อไปเล่นเกมมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และส่งผลให้ตั้งครรรภ์ หรือติดเชื้อโรคร้าย ก่อให้เกิดปัญหาสังคมอย่างรุนแรง ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน จะต้องให้ความร่วมมือในการดูแล ป้องกัน ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาและให้การเยียวยาปัญหา ที่เกิดขึ้นดังกล่าว ครอบครัวก็มีส่วนรับผิดชอบอย่างมาก สำหรับโรงเรียนเป็นสถานศึกษา ที่มีความสำคัญต่อนักเรียนครูมีส่วนในการสร้างอนาคตและมีหน้าที่จะต้องให้การศึกษ อบรมปรับปรุงพัฒนานักเรียนทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีทักษะในการดำรงชีวิตยิ่งสภาพของสังคมเต็มไปด้วยสิ่งกระตุ้นที่ทำให้เด็กและเยาวชน ต้องสับสนมากยิ่งขึ้นเท่าใด ครูก็ต้องเร่งพัฒนาระบบการจัดการศึกษาให้เข้มแข็ง หากกลยุทธ์ และกุศโลบายมาใช้ อีกทั้งยังต้องรับผิดชอบต่อติดตามควบคุม ดูแลพฤติกรรมของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้มีความประพฤติที่ดีงามเป็นที่พึงประสงค์ของสังคมและประเทศชาติ ดังนั้นภาพของความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย ทุกคน ทั้งภาครัฐและหน่วยงานเอกชนคณะบุคคลากร

ครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชน ให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณค่าตามนโยบาย และความมุ่งหวังของชาติต่อไป ในขณะที่เดียวกันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายเร่งพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมทั่วประเทศ โดยเฉพาะโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศเกือบ 3,000 โรงเรียน อยู่ในกลุ่มเสี่ยงกว่าแสนคนทั่วประเทศ ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนออกกลางคัน เนื่องจากผลการเรียนไม่ดีและพฤติกรรมไม่ดี เช่น ดิตยาเสพติด ปัญหาเรื่องเพศ จึงจำเป็นต้องฟื้นฟูระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยม รวมทั้งโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้เข้มแข็ง ที่ผ่านมาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมนักเรียน ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นได้เท่าที่ควร สิ่งแรกที่ต้องแก้ปัญหานี้คือ เรื่องของครูที่ปรึกษาซึ่งส่วนใหญ่มีภาระมากอยู่แล้ว จึงไม่มีเวลาเตรียมกิจกรรมดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในฐานะครูที่ปรึกษานักเรียนได้อย่างดี เพราะฉะนั้นอาจให้ครูแนะแนวเปลี่ยนบทบาทมาเป็นพี่เลี้ยงคอยช่วยครูที่ปรึกษาอีกทางหนึ่ง (กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา, 2550, หน้า 5)

โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 มีนักเรียนทั้งสิ้น จำนวน 232 คน เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 การดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษาที่ผ่านมา พบว่า มีเด็กนักเรียนบางส่วน ยังไม่ประพฤติตนให้อยู่ในระเบียบวินัยของทางโรงเรียน เช่น การแต่งกายผิดระเบียบของทางโรงเรียน การไม่มีระเบียบวินัยการหนีเรียน การไม่เข้าชั้นเรียน ดิตเกม ปัญหาชู้สาวการใช้สารเสพติด (โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา, 2556, หน้า 3) จากปัญหาการปฏิบัติงานเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น และเพื่อเป็นการสนองต่อนโยบายของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กำหนดให้สถานศึกษาในสังกัด นำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้เป็นแนวทางในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทำให้ผู้วิจัยซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา มีความสนใจที่จะพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา

โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามในการวิจัย ดังนี้

1. สภาพและปัญหาการพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เป็นอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เป็นอย่างไร
3. ผลการพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงาน การพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
3. เพื่อติดตามผลการพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ดังนี้

1. ทำให้ทราบสภาพและปัญหาการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
2. ได้แนวทางพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
3. ครูที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 มีความรู้ความเข้าใจ และเกิดทักษะ ในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพได้
4. นักเรียนโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ได้รับการดูแลตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
5. ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นข้อสนเทศ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานการศึกษาอื่นๆ ที่มีความสนใจที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูล เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย
 - 1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 16 คน ประกอบด้วย
 - 1.1.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน
 - 1.1.2 ครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ทุกคน จำนวน 9 ห้องเรียน รวม 15 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง
 - 1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 23 คน ประกอบด้วย

- 1.2.1 ผู้อำนวยการโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา จำนวน 1 คน
- 1.2.2 ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน
- 1.2.3 คณะกรรมการสภานักเรียนทุกคน จำนวน 10 คน
- 1.2.4 ตัวแทนผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นหัวหน้าห้องเรียนทุกคน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 6 จำนวน 9 ห้องเรียน รวม 9 คน

โดยการเลือกแบบเจาะจง

- 1.2.5 วิทยากรผู้ให้การอบรม จำนวน 2 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาและแนวทางการพัฒนาศักยภาพครู ในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามกรอบแนวคิดของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 55-66) ดังนี้

2.1 เนื้อหาการพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย

- 2.1.1 การรู้จักนักเรียนรายบุคคล
- 2.1.2 การคัดกรองนักเรียน
- 2.1.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน
- 2.1.4 การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา
- 2.1.5 การส่งต่อนักเรียน

2.2 แนวทางที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย

- 2.2.1 การศึกษาดูงาน
- 2.2.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ
- 2.2.3 การนิเทศภายใน

3. ขอบเขตวิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้หลักของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อใช้พัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 การวางแผน (Planning) ศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของครูเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 โดยการ สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา สัมภาษณ์ครูที่ปรึกษา สัมภาษณ์ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สัมภาษณ์ตัวแทนผู้ปกครอง และหัวหน้าชั้นเรียน เพื่อจะได้ทราบสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครู ในโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา รวมทั้งจัดการประชุมเพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.2 การปฏิบัติการ (Action) ลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ตามแนวทางพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา ประกอบด้วยการศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน

3.3 การสังเกตการณ์ (Observation) โดยสังเกตแบบมีส่วนร่วมขณะดำเนินการพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา บันทึกพฤติกรรม และสัมภาษณ์กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่เริ่มการวางแผนจนถึงสิ้นสุดโครงการ

3.4 การสะท้อนกลับ (Reflection) โดยการนำข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือมาวิเคราะห์ผลการพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา และสรุปรายงานผลการดำเนินงาน

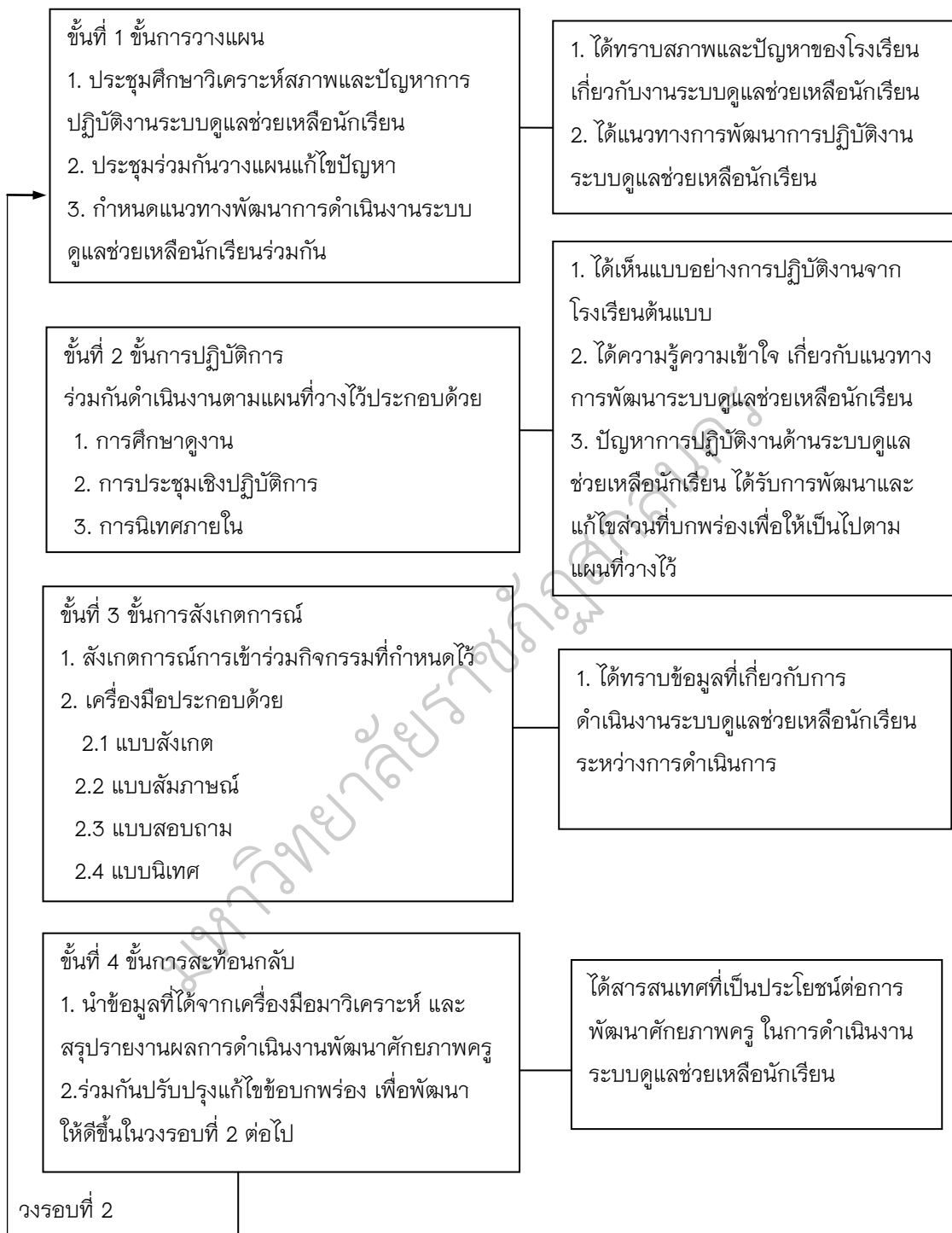
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาดำเนินการวิจัย ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2557 ถึงวันที่ 10 ธันวาคม 2557 แบ่งเป็น 2 วงรอบ ดังนี้

- วงรอบที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2557– 19 ตุลาคม 2557
- วงรอบที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 21 พฤศจิกายน 2557 – 10 ธันวาคม 2557

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย การพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ตามแนวคิดของ Kemmis&McTaggart. (1988,หน้า11, อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์, 2553,หน้า301-303) โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดังภาพประกอบ 1 ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เกี่ยวกับความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย
นิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 อย่างมี
ขั้นตอน และมีวิธีการและเครื่องมือหลักฐานการทำงานที่ชัดเจน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากร
หลักในการดำเนินงาน นำไปสู่การบรรลุผลในจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ประกอบด้วย 5
ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การรวบรวมข้อมูลที่จำเป็น
เกี่ยวกับตัวนักเรียน ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านพฤติกรรม ด้านครอบครัว และด้าน
สังคม

1.2 การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดของนักเรียน
โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา ที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและจำแนกนักเรียนตาม
กลุ่ม

1.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน หมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียน
ทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูทั้งกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาได้พัฒนาตนเอง
ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

1.4 การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา หมายถึง การกำหนดแนวทาง
ดูแลและช่วยเหลือนักเรียน เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนมีปัญหา หรือกำหนดแนวทางช่วยเหลือ
และแก้ไขนักเรียนอยู่ในกลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มมีปัญหา

1.5 การส่งต่อนักเรียน หมายถึง การแก้ปัญหานักเรียนโดยครูที่ปรึกษาซึ่งได้
ปฏิบัติตามกระบวนการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแล้ว แต่นักเรียนยังมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นจึงได้
ดำเนินการส่งให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้ความช่วยเหลือต่อไป

2. สภาพการดำเนินงาน หมายถึง สภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
ในการดำเนินงานดูแลและให้ความช่วยเหลือนักเรียนของครูในโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

3. ปัญหาการดำเนินงาน หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคหรือข้อขัดข้องที่เกิด
จากการปฏิบัติงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. การพัฒนาศักยภาพครู หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และเสริมสร้างศักยภาพการทำงานให้ครูโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน โดยการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ มีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ และสามารถพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยใช้แนวทาง 3 ประการคือ การศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศภายใน

5. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา ซึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในการบริหารจัดการ การดำเนินการต่างๆ ในโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

6. ครูผู้รับผิดชอบ หมายถึง ข้าราชการครูที่ได้รับการแต่งตั้งหรือมอบหมาย ให้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบเป็นหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ปีการศึกษา 2557

7. ครูที่ปรึกษา หมายถึง ข้าราชการครูที่ได้รับการแต่งตั้งหรือมอบหมาย ให้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบเป็นครูที่ปรึกษา โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 15 คน

8. นักเรียน หมายถึง นักเรียนในโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ปีการศึกษา 2557

9. ผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง พ่อ แม่ หรือ ผู้อุปการะดูแลนักเรียนที่เป็นหัวหน้าห้องเรียน จำนวน 9 ห้องเรียน ของโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา ประจำปีการศึกษา 2557

10. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะกรรมการที่โรงเรียนเสนอแต่งตั้ง และเชิญมาเป็นกรรมการให้ความเห็นชอบ ในการจัดกิจกรรมต่างๆ และร่วมวางแผน ด้านการจัดการศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง 1 คน ผู้แทนครู 1 คน ผู้แทนองค์กรชุมชน 1 คน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 คน ผู้แทนศิษย์เก่า 1 คน ผู้แทนองค์กรศาสนา 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน และผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน

11. แนวทางการพัฒนา หมายถึง วิธีการดำเนินการพัฒนาการปฏิบัติงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ประกอบด้วย

11.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การฝึกอบรมที่เน้นให้ความรู้ เสริมทักษะบางเรื่องให้แก่ครูที่ปรึกษาของโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษาวิธีการประกอบด้วยการบรรยายหรือการอภิปรายเนื้อหาต่างๆ ตามด้วยการลงมือ ภายใต้การให้การดูแล และให้คำปรึกษา

11.2 การศึกษาดูงาน หมายถึง การศึกษาดูงานโรงเรียนตัวอย่างจาก โรงเรียนต้นแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือระดับจังหวัด

11.3 การนิเทศภายใน หมายถึง การช่วยเหลือ แนะนำ ปรับปรุง บริการ การให้ความร่วมมือ และประสานงานให้บุคคลที่ปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษาให้สามารถทำงานได้ดีขึ้น

12. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้า และการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบแบบแผนที่ชัดเจน โดยกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหา หรือสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เพื่อใช้เป็นกระบวนการพัฒนาคักยภาพ ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 22 มีขั้นตอน ดังนี้

12.1 การวางแผน (Planning) เริ่มต้นด้วยการสำรวจปัญหาด้วยกันระหว่าง บุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อให้ได้ปัญหาที่สำคัญที่ต้องการแก้ไขตลอดจนการแยกแยะ รายละเอียดของปัญหา และนำปัญหานั้นมากำหนดแนวทางในการแก้ไขอย่างไร

12.2 การปฏิบัติ (Action) เป็นขั้นนำแนวคิดที่กำหนดเป็นกิจกรรมในขั้นตอน การวางแผนดำเนินการ โดยการวิเคราะห์วิจารณ์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นเพื่อทำการ ปรับปรุง แก้ไข และการกำหนดแผนควรจะมีการยืดหยุ่นปรับได้

12.3 การสังเกตการณ์ (Observation) เป็นขั้นตอนของการตรวจสอบ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยความรอบคอบ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งที่คาดหวัง และไม่คาดหวัง โดยอาศัยเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเข้ามาช่วย

12.4 การสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการประเมินการทำงาน ตรวจสอบกระบวนการในการแก้ไข ปัญหา หรือสิ่งที่เป็นข้อจำกัด